

5. Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14/page>

УДК 341.64

Расєвський Р.С.,
Тернопільський національний економічний університет

ВПЛИВ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА ПРАВОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Однією з найпопулярніших тенденцій в правовій системі України на сьогоднішній день являється запровадження європейських стандартів та цінностей. Насправді така тенденція бере початок з проголошення незалежності України. Одним з перших кроків на даному шляху є ратифікація Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.. Україна взяла на себе зобов'язання щодо імплементації даного документа в національне законодавство, а також виконувати усі рішення Європейського суду з прав людини, який розглядає міждержавні та індивідуальні спори в сфері порушень прав і свобод людини. На сьогодні, згідно з щорічною статистикою[1], Україна посідає третє місце за кількістю рішень Європейського суду з прав людини, що характеризує її як країну з низькою довірою до національного судочинства. Зважаючи на зазначене, актуальним є аналіз впливу рішень ЄСПЛ на правову систему України.

Питанням щодо впливу рішень Європейського суду з прав людини на правову систему України присвячено чимало наукових праць таких науковців, як: І. Демченка, В. Буткевича, С. Головатого, С. Шевчука, О. Сидоренко, М. Чугуєвської та багато інших.

Першим кроком на шляху зближення України з західноєвропейських принципами та цінностями, став вступ України до Ради Європи 9 листопада 1995 року та ратифікація Верховною Радою Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколів до неї. Протоколи та Конвенція стали частиною національного законодавства України.

Таке законодавче визнання обов'язкової юрисдикції ЄСПЛ в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції, зумовлює вивчення практики ЄСПЛ та застосування національного законодавства з урахуванням позиції ЄСПЛ, оскільки саме в рішеннях ЄСПЛ розкривається зміст більшості положень Конвенції [2, с. 6].

Україна зобов'язалася гарантувати кожній людині права і свободи, що прописані в Конвенції та Протоколах, шляхом спрямування розвитку

інституцій та законодавства, закріплюючи такі основоположні права, як: право на життя, свободу, особисту недоторканність особи, вільне пересування, свободу думки, совісті, релігії, виявлення поглядів, мирних зборів й асоціацій, право на створення сім'ї, повагу до особистого і сімейного життя, право на справедливий судовий розгляд, мирне володіння майном, заборона дискримінації, катувань, рабства та примусової праці, неприпустимість покарання без закону [3].

Згідно пункту 1 частини першої Закону України № 475/97-ВР від 17 липня 1997 року: «Україна повністю визнає на своїй території ... щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції» [2].

Виходячи з цього можна констатувати те, що існує певний вплив рішень ЄСПЛ на національне законодавство за такими напрямками:

1) формування нових принципів та підходів у створенні умов забезпечення державою правового захисту людини;

2) зміна діючого законодавства – норм матеріального права, зорієнтована на посилення гарантій прав людини та можливостей їх реалізації;

3) застосування національними судами при розгляді справ норм Конвенції та прецедентної практики ЄСПЛ.

В. Капустинський та І.Демченко відзначають, що рішення ЄСПЛ стали одним із основних джерел права для національних правових систем у галузі прав людини, включаючи й українську систему права, для формування європейських і національних стандартів захисту прав людини [4].

Хоча Україна і зобов'язалася дотримуватися Конвенції та Положень та прослідковується позитивний вплив на правову систему, але в Україні дані зміни проходять дуже повільно та з відчутним супротивом з боку національної судової системи. Такі негативні тенденції відображаються в щорічних звітах та статистичних даних, що випускаються на офіційному сайті ЄСПЛ [1]. Це дозволяє порівняти стан дотримання прав і свобод людини в Україні з іншими державами.

Згідно зі звітом за 2017 рік, на розгляді в суді проти України перебувало 4,387 справ, що дорівнює 6% від загальної кількості справ. Тобто Україна покращує свої позиції з року в рік, адже в 2014 році ми посідали перше місце за кількістю справ, які перебували на розгляді в цьому суді (25% від загальної кількості).

За статистичною інформацією, станом на 31 грудня 2017 року в Європейському суді перебувало на розгляді 4,387 заяв проти України, що показує доволі хорошу динаміку назменшення кількості заяв. Для порівняння, в 2014 році дане число становило 14,181, у 2015 році - 6,007, у 2016 році - 8,644.[1]

За період 1998-2017 рр. щодо України було винесено 1213 рішення; з них у 1188 рішеннях було констатовано щонайменше одне порушення Конвенції або Протоколів до неї[1].

Також вбачається доволі хороший прогрес в статистичних даних щодо індексу кількості справ відносно 10 тис. населення країни, що покращився з 3.13 у 2014 році, до 0.97 у 2017 році, але рівня до розвинених західноєвропейських країн Україні необхідно досягнути індексу в діапазоні 0.1-0.3 [1].

Незважаючи на позитивний вплив на національне законодавство, та покращення динаміки статистичних даних серед основних проблем, які призводять до констатації Європейським судом порушень Україною положень Конвенції, за прикрою традицією названо невиконання або тривале виконання рішень національних судів, а також недоліки судової практики, що призводять до порушення права особи на справедливий судовий розгляд [5]. Крім того, розглядаючи справи українських заявників, Європейський суд постійно звертає увагу на байдужість судових органів України, які на практиці повторюють одні й ті самі помилки замість того, щоб уникати їх.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що вплив рішень Європейського Суду з прав людини на правову систему України позитивно змінює її не тільки на рівні захисту прав і свобод людини, а й на інституційному рівні. ЄСПЛ став одним з небагатьох доступних інструментів для захисту прав і свобод людини на території України, якщо на національному рівні не вдалося захистити особисті права та інтереси. Разом з тим, необхідно забезпечити належну реалізацію статей та положень Конвенції, дотримання стандартів європейського судочинства в Україні, забезпечити обов'язковість прецедентної практики Європейського суду, що дозволить збільшити вплив рішень ЄСПЛ на правову систему України.

Література

1. Статистика ЄСПЛ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=court/annualreports&c=>
2. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/1784349>
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Європейський Суд з прав людини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/159>
4. Капустинський В.А. Вплив діяльності Європейського суду з прав людини на формування національних правозахисних систем і дотримання державами стандартів захисту прав людини: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.11 – міжнародне право / В.А. Капустинський, Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2006. – 22 с.

5. IV Міжнародний форум з практики Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vasu.gov.ua/123535>

УДК 378:340

Сайтз (Долиняк) О. М.,
Тернопільський національний економічний університет

ЗРОСТАННЯ ОСВІТНЬОЇ РОЛІ ПРОФЕСІЙНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні як ніколи гостро стоїть питання інтеграції в міжнародну професійну спільноту для чисельних українських громадських організацій, створених в останні три роки. Одними із таких організацій є Міжнародна культурно-освітня асоціація (ICEA) та Україно-Американська асоціація працівників вищої школи (UAACE). Завданнями цих організацій є допомога персональному зростанню професіонала в Україні як особистості та як учасника професійних формувань на рівні території свого проживання, своєї країни та в міжнародному масштабі.

Міжнародна культурно-освітня асоціація (ICEA) створена 6 лютого 2002 р. в м. Чикаго (США) як некомерційна американська організація з метою збереження і розвитку творчого потенціалу представників науки, культури і освіти в різноманітних формах міжнародних відносин і міжнародних обмінів, у тому числі, між Україною і США. ICEA має статус громадської організації. Асоціація співпрацює з міжнародними, громадськими та державними організаціями й установами, фінансовими структурами та приватними особами, інформаційно-видавничими органами, діяльність яких сприяє розвитку мирних ініціатив, наукових, освітніх та культурних проєктів.

За роки діяльності ICEA спільно з американськими професійними організаціями та асоціаціями здійснила більш ніж 40 програм, в яких брали участь більше 500 професіоналів із України, Грузії, Росії, Казахстану, Молдови. Частина цих програм була побудована на грантах: ICEA отримала 7 грантів Фонду допомоги ЗМІ при Посольстві Сполучених Штатів Америки в Україні для проведення семінарів-тренінгів для українських журналістів; 8 грантів програми «Відкритий світ» (*Open World*), спонсорується бібліотекою Конгресу США для керівників університетських бібліотек, лідерів громадських організацій, а також для представників вищих навчальних закладів.

Метою професійно-орієнтованих програм, організованих спільно з американськими партнерами ICEA, є формування позитивного іміджу інтелектуальної еліти України та інших країн Східної Європи, створення умов